

ΠΕΡΙ

τῆς ἐν τῇ Λακωνικῇ ἀρχαίας πόλεως «Γερηνίας»· καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἰδίᾳ δὲ τῆς πρό τιος ἀνακαλυφθείσης «Βουστροφικῆς» ἐπιγραφῆς, καὶ νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενη· ὡς καὶ τῶν νεωστὶ ἀνακαλυφθέντων ἐνταῦθα ἐρειπίων τοῦ Ἀσκληπιείου.

ὑπὸ

ΑΘΑΝΑΣ. ΠΕΤΡΙΔΟΥ
Σχολάρχου νῦν ἐν Νησίῳ Μεσσηνίας

(Συνέχεια ἴδε προηγ. ἀρ. Ἀπόλ.).

§ ιγ'. Τὸ ρόδον ὁ Μελέτιος λέγει, ὅτι ἔκειτο ἐν τῇ παραλίᾳ, ἐνθα καὶ ἡ Γερηνία τότε δεόν νὰ μετατοπισθῇ κατ' αὐτόν. ἀλλ' ἀπατάται ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ, διότι ἐπισκεφθεὶς τὰ παράλια καὶ ἐπιτοπίως ἐν ἀκριθείᾳ ἐξερευνήσας αὐτά, οὐδὲν τῶν δικαιούντων εἰς τὴν παραδοχὴν τοιαύτης ὑποθέσεως ἀπήντησα λειψάνων ἀρχαίων· μόνον εἰς τινα βράχον, ἐνδον τῆς θαλάσσης κείμενον, ἀλλὰ πολλὰ πλησίον τῆς ἀκτῆς, ἀποδίδεται τὸ ὄνομα *Γερανοῦ Πέτρα*, ἐκ τιος πτηνοῦ γερανοῦ, εὐρεθέντος ἐν αὐτῇ, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἐπιχωρίων, νεκροῦ ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν τὰ ἀποδημητικὰ ταῦτα πτηνὰ ἐπανέρχονται εἰς τὰς ἐλληνικὰς χώρας ἐκ τῶν ἀγνώστων τόπων, εἰς οὓς καταφεύγουσι τὸν χειμῶνα.

§ ιδ'. Περὶ δὲ τοῦ ὀνόματος *Σιδαρὶσὸ* τοῦ Καστάλδου καὶ τοῦ τῆς *Βεταρίας* τοῦ Μωλέτου ὧν μνεῖαν ποιεῖται ὁ ἡμέτερος Μελέτιος, τί καὶ ἂν εἴποιμεν; *Μὰ τὸν Μαχάονα* τοῦ ἡμετέρου ρόδου (διότι περὶ αὐτῶν πρόκειται ἐνταῦθα) τὰ τοιαῦτα ὀνόματα χρῆζουσιν ὄντως θεραπείας Μαχαονικῆς ἰδιαζούσης, ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἀνατομικῆς ἐγχειρήσεως, ὥστε μακρὰν νὰ ἀπορριφθῶσι τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν τοιαῦτα ἀναπλάσματα φαντασίας παραπαιούσης καὶ τὸ ὅλον τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας μολυνούσης. Ἀλλὰ καὶ ὁ Νίγρος τῆς αὐτῆς θεραπείας δεῖται ἀπονητὶ τὸν *Πασσαβῶν* μετατιθέντος ἐνταῦθα ἐκ τῆς Ἀνατολ. Μάνης (ἐπαρχίας Γυθείου)· ὁ *Πασσαβᾶς* ὑπάρχει καὶ σήμερον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γυθείου, διασώζων καὶ νῦν παρὰ τῷ λαῷ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἀλλ' ἔρημον φρούριον Μεσαιωνικόν.¹

§ ιε'. Ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων συνάγεται τὸ ἐξῆς ἐπιστημονικὸν ἀναμφίρρηστον συμπέρασμα· ὅτι ἐν *Ζαρνάτᾳ* ὑπῆρχεν ἡ Γερηνία καὶ τὸ περίφημον αὐτῆς ἱερὸν τὸ *Ρόδον*· διότι ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσιν ἐρείπια Κυκλώπεια, ὡς εἶδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· ἐν αὐτῇ ἀπαντῶσι πολυπληθῆ ἐλληνικὰ μνημεῖα,

1) Περὶ τοῦ φρουρίου τούτου ἴδε le livre de la conquerte par Buchon. tom. premier ἔκδ. 1845 σελ. 109, 240, 241· ὡσαύτως καὶ τὸ χρονικὸν Μωρέως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ σοφοῦ Γάλλου ἐκδεδομένον τόμ. β'. παρ' ᾧ ἀπαντῶσιν οἱ στίχοι·

« καὶ τὴν θυγατέρα ἐκείνου τοῦ Πασσαβᾶ τοῦ αὐθέντου.

κλ.

κλ.

ναοί, στῆλαι κλ. τὸ δὲ μέγιστον, ἐν αὐτῇ ἀνεκαλύφθησαν ἐσχάτως τὰ ἀξιοθέατα ἐρείπια τοῦ Μαχάονος, παρ' ᾧ ὁ τάφος αὐτοῦ. Ταῦτα πάντα πείθουσι τὸν ἀληθῆ ἐπιστήμονα νὰ παραδεχθῇ ἀναμφίρρηστος καὶ ἀναμφιβόλως ὅτι ἐν *Ζαρνάτᾳ* ἔκειτο ἡ Γερηνία, καὶ οὕτως ἡ θέσις τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως, διασαφηνισθεῖσα ἐπιστημονικῶς ἐν ἀπάσῃ τῇ ἀκριθείᾳ ἔσται τοῦ λοιποῦ ἀδιαφιλονίκητος. Τοῦτο μόνον μένει ἄγνωστον πλέον· πότε καὶ διὰ τίνος λόγους καὶ ὑπὸ τίνων μετωνομάσθη ἡ μὲν πόλις, *Ζαρνάτα*, ἡ δὲ Γερηνία χώρα *Σταυροπηγίον* ἐν τῷ Μεσαιῶνι;

§ ις'. Ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν Μελέτιον λέγοντα, ὅτι ἡ *Γερηνία* λέγεται κοινῶς *Γερέμεν*, καὶ βεβαίως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ διετηρεῖτο ἴσως τοῦτο τὸ ἐκ τοῦ τῆς *Γερηνίας* ὀνόματος παραμορφωθὲν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ τοῦ Σουλτάν-Μουράτη, ὅτε ἐκυρίευσαν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον ἐκάλεσαν *Γερέμεν*, ὡς τὴν Κωνσταντινούπολιν *Σταμπούλ*, τὴν Θεσσαλονίκην *Σαλερίκ*, τὰ Ἰωάννινα *Γιάννινα*, τὴν Ἀνδριανούπολιν *Ἐδρινὲ* κλ.—Τότε ἀγόμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐφυλάττετο τὸ ὄνομα μέχρι τοῦ Σουλτάν Μουράτ, ἦτοι μέχρι τῆς ΙΔ'. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐφεξῆς πιθανῶς, ἕως οὗ οἱ Βενετοὶ ἐκυρίευσαν πάλιν αὐτὴν¹ καὶ μετωνόμασαν *Ζαρνάταν*, ἐκ τοῦ οἰκοδομηθέντος ἐν αὐτῇ φρουρίου, ᾧ ἴσως ἀπέδωκαν τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅπερ καὶ μέχρι σήμερον διατηρεῖται· τὸ δ' ὄνομα τῆς χώρας *Σταυροπηγίον* φαίνεται Βυζαντινόν, καὶ ἴσως ἐδόθη ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν ἐπίσκοπον Γερηνίας *Σταυροπηγίου* ἐπικληθέντα, ὡς ἔχοντα τὴν ἑδρὰν ἐν Μοναστηρίῳ Σταυροπηγιακῷ, τῷ τοῦ ἀγίου Νικολάου τῆς *Μαρβιρίτης*, περὶ οὗ παρακατιοῦσιν ἡμῖν ἔσται λόγος.

§ ιζ'. Ἀλλὰ χωρὶς σημαντικὰ τοῦ Δήμου Ἀβίας εἰσὶν οἱ *Δολοί*, διηρημένοι εἰς δύο *Ἄνω Δολοί*, καὶ *κάτω Δολοί*² καὶ ἡ *Μαρτιρεία*, ὡσαύτως εἰς *Μεγάλην Μαρτιρείαν*, καὶ εἰς μικρὰν Μαντινείαν. Καὶ οἱ μὲν *Δολοί* εἰς ἄγνωστον ἐποχὴν μετέκνησαν ἐκ τοῦ Κάμπου εἰς τοὺς νῦν *Δολούς*, βεβαίως ἐκ πιεσεῶς τιος ἐξ ἀγνώστων ἡμῖν λόγων προελθούσης καὶ ἐκβιασάσης τοὺς κατοίκους ἵνα καταλίπωσι τὴν προτέραν αὐτῶν κώμην *Δολοὺς* ὀνομαζομένην, καὶ πρὸς Ἀνατ. τοῦ Κάμ-

1) Τῷ 1685 ἐκυριεύθη κατὰ τὸν Κορονέλλην· λ: *Ζαρνάτα*.—Leace. ftom. 1, pag. 324.—Ῥαγκαβῆ Ἑλλήν. Τόμ. β'. σελ. 458—459. ἔξ οὗ καὶ τὰς ἀμέσως ἀνωτέρω μαρτυρίας παρελήφσαμεν.

2) Ἐν τοῖς *Δολοῖς* τούτοις κατὰ τὸ 1819 ὁ Χριστόφορος Περραιβὸς συνέστησε τὸ πρῶτον ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι τότε Ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον (ἴδε ἐγχειρίδ. περὶ μεθόδου Ι. Κοκκώνη. 1860. σελ. 45.—Ἑλλ. Φιλολογ. Συλλόγ. Κωνσταντινουπόλεως τόμ. Η'. 1873—74. σελ. 98.). Τῷ σχολεῖῳ τούτῳ ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ διδασκάλου ἐχρῆτο ὡς ἐστὶν, ἐν ᾗ προσερχόμενοι οἱ πρῶτιστοι τῶν ἀρχηγῶν τῆς Μάνης Capetani ἐμυοῦντο τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ δὴ ὁ Πετρό-μπεης Μαυρομιχάλης, ἐδρεύων τότε ἐν Κιτραιῖς, μίαν ὥραν ἀπεχούσαις κάτω τῶν *Δολῶν* εἰς τὴν παραλίαν ἐν αἷς προσήλθε καὶ ὁ Γερω-Κολοκοτρώνης, ὅστις ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς χαρᾶς ἰδὼν σύμφωνον τὸν Πετρό-μπεην καὶ ἤρξατο ἄδων, τῷ ἱερῷ πυρὶ τῆς πατρίδος θυμῶν καὶ ὁλοκαύτωμα προσφερόμενος.

που κειμένην, φυλάττουσαν δὲ καὶ νῦν τὴν ὀνομασίαν, καὶ τοὶ ἔρημον· μάλιστα δὲ καὶ τὴν πρὸ τῶν ἀρχαίων τούτων Δολῶν περιφέρειαν καλοῦσιν οἱ Καμπιανοὶ *Πρίνδολη*, ἀλλὰ θηλυκῶς *στὴν Πρίνδολη*· ὡς πρὸ τῶν Δολῶν κειμένην. Τοιαῦται μετακινήσεις εἶναι συνήθεις ἐν Μάνη διὰ τὰς ἐμφυλίους ἐριδας καὶ φόνους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κλίσιν τῶν κατοίκων πρὸς σύστασιν *ξωμοριῶν*¹ ἐξ ὧν εἴτα προκύπτουσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον κῶμαι, ὡς ἐσχάτως ἐγένοντο τὰ λεγόμενα *Καλλιμαρέικα*, κώμη κειμένη ΝΑ τοῦ λιμένος *Κιτριῶν*² καὶ *Σωτηριάδικα*, περὶ ὧν ἀκολουθῶς ὁ λόγος. Αἱ δὲ Μαντινεῖαι πόθεν ἔλκουσι τὴν καταγωγὴν; ἐκ τῆς Μαντινείας τῆς Ἀρκαδίας; ἀλλὰ πῶς καὶ πότε; οὐδὲν ὁ ἐπιστήμων ἐρευνητὴς δύναται ἀποφανθῆναι πρὸς γε τὸ παρόν. Τὸ δὲ χωρίον *Σελίτσα*, ἐστὶν ἄξιον σημειώσεως διὰ τὰ ἐξῆς ἁ. διότι ἔχει καὶ θερινὴν κώμην ἐπὶ τῶν Κορυφῶν τοῦ ὄρους *Καλαθίου*, ἐφ' ἣ ἀναβαίνοντες τὸ θέρος οἱ κάτοικοι ἀναπνεύουσι τὴν δροσερὰν αὐραν τῶν ὄρεων, πίνουσι ψυχρὸν ὕδωρ καὶ χαίρουσιν ἐνώπιον αὐτῶν ἔχοντες ἐκτεταμένην εὐάρεστον θέαν (*bella vista*) τοῦ Μεσσηνιακοῦ Κόλπου σύμπαντος, τῆς ὠραίας πεδιάδος τῆς Μεσσηνίας, τῶν ὄρεων Ἰθάμης, Τετραγίου κλπ. ἕως τοῦ Ἀκρίτα, ἀκρωτηρίου πρὸς Ν. Β'. τὸ καὶ σπουδαιότερον, παρὰ τὴν κάτω κώμην Σελίτσης, καὶ παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν ὑπάρχουσι δύο λόφοι, πλήρεις ὁστέων ἀπολιθωμένων διαφόρων ζώων, περὶ τῶν ὁποίων ὁ κ. Κ. Παππαρηγόπουλος λέγει, ὅτι προέρχονται ἐκ καταστημάτων τῶν Φοινίκων, βαφόντων ἐν αὐτοῖς τὴν *πορφύραν* κλ. κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους, καθ' οὓς προσήρχοντο εἰς τὸν κάτωθεν τούτων παρακείμενον ἀσφαλὴ λιμένα τοῦ Ἀλμυροῦ,³ ὅστις πράγματι ἐστὶν ἀσφαλὴς, ὥστε ἐν καιρῷ καταιγίδος τὰ τε πλοῖα καὶ τὰ ἀτμήρη ἐκ τοῦ ὄρου τῶν Καλαμῶν ἐνταῦθα καταφεύγουσι, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον πιθανώτατον φαίνεται ὅτι τὸ ἀρχαιότερον τῶν ναυτιλλομένων ἔθνων βεβαίως κατενόησε τὴν χρησιμότητα αὐτοῦ καὶ συνεπῶς προσήρχοντο εἰς αὐτόν. Ἀλλ' οἱ λόφοι οὐ διὰ τοῦτο τῶν ἀπολιθώσεων τῶν ἀποχρῶντα λόγον ἀποδιδούσι, μαρτυροῦσι μάλιστα, ὡς ἡ αὐτοψία διδάσκει καὶ ἡ ἐπιτόπιος ἔρευνα ἐξακριβοῖ, ὅτι ἐνεκα γεωλογικῶν λόγων ἐσχηματίσθησαν φέροντες τὰς ἀπολιθώσεις. Ὅτι διὰ λόγους γεωλογικούς⁴ οἱ λόφοι ἐγένοντο προσεπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ *ἀλμυρὴ πηγὴ*, ἐξ οὗ καὶ τὸ χωρίον Ἀλμυρὸν προσωνομάσθη καὶ ὁ λιμὴν αὐτοῦ.

1) ξωμόνια = (ἐκ τοῦ ἔξω τῆς κώμης μένειν) ὀνομάζουσιν ἐν Μάνη σήμερον αἰκήματα μεμονωμένα μακρὰν τῆς κώμης μίαν ὥραν καὶ περισσότερον πολλάκις κείμενα, ἐν ᾗ ἐνδαιτυνῶνται οἱ γεωργοὶ καὶ ποιμένες μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν καὶ τῶν κτηνῶν κλ.

2) Ὁ λιμὴν οὗτος, ὁ σπουδαιότερος τοῦ Δήμου Ἀβίας, κατὰ τὸ 1771 καὶ 1800, ἦν τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῶν προϊόντων τῆς Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας· διότι ἐν αὐτῷ εἶχε τὴν ἑδρὰν ὁ μπέης τῆς Μάνης, παρ' ᾧ εὕρισκον ἄσυλον καὶ προστασίαν οἱ ἐμπορευόμενοι ἐκ τῶν πιέσεων τῶν Τούρκων (Ραγκαβῆ Ἑλλ. Τόμ. β'. σελ. 458—459.).

3) Κ. Παππαρηγ. Ἑλλ. Ἱστορίας ἁ. φυλλάδ. τῆς νεωτέρας Β'. ἐκδόσεως.

4) Περὶ τούτου ἐν ἰδίᾳ πραγματεία ἄλλοτε καὶ ἄλλαχοῦ.

περὶ τῆς πηγῆς ταύτης ὁ Πausanias λέγει τάδε· «Φαραὶ δὲ ἠάφεσθηκασιν Ἀβίας σταδίους ἐβδομήκοντα, καὶ ὕδωρ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐστὶν ἀλμυρὸν».¹ Ἐπὶ τοῦ ὕδατος τούτου σήμερον εἰσιν οἱ λεγόμενοι μῦλοι τῶν *Καπετανάκιδων*.² Πέραν τοῦ ἀλμυροῦ τούτου ὕδατος πρὸς Ν. ἐστὶν ἡ *Παληόχωρα*, ἡ παλαιὰ Ἀβία, περὶ ἧς ἤδη ἰδίᾳ ἡμῖν ἐστὶ λόγος.

(ἀκολουθεῖ).

ΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ

(ΕΚ ΤΟΥ ΙΕ' ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΩΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΟΒΙΔΙΟΥ)

Ἴνα δῶμεν μικρὰν εἰδήσιν ἐξ ὧν ὁ πατὴρ τῶν Μεταμορφώσεων Ὀβίδιος, περίφημος λατίνος ποιητής, σύγχρονος τῷ ἐνανθρωπήσαντι Λόγῳ, συνέθετο περὶ τῶν μεταβολῶν τοῦ Σύμπαντος, ἀπεσπάσαμεν ἐλάχιστον τῶν ἔργων αὐτοῦ τμήμα ἐκ πολυτίμου βιβλίου (λατινογαλλικοῦ), οὕτως ἐπιγραφόμενου· «*Les métamorphoses d' Ovide en Latin traduites en français avec des remarques et des explications historiques, par M. Abbé Banier. Amsterdam MCCCXXXII (1732. Βιβλίον ΙΕ'. στίχος 240—420.)*»

Ὁ κόσμος συνέστη ἐκ τεσσάρων στοιχείων, ἃ εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ ὅλων τῶν ὄντων. Τὰ δύο ἐξ αὐτῶν ἡ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ, διὰ τὸ ἴδιόν των βάρος κατεκάθισαν, ἐν ᾧ τὰ δύο ἕτερα, ὁ ἀήρ καὶ τὸ καθαρώτερον αὐτοῦ πῦρ, ἀπῆλλαχμένα ὑλικοῦ βάρους, κατέλαβον τὰς ὑψηλοτέρας χώρας. Εἰ καὶ οὕτω διάφορος ἐκατέρων αὐτῶν ἡ θέσις, παρεισέδυσαν μολοντοῦτο εἰς τὴν σύστασιν τῶν σωμάτων ἀπάντων, καὶ μετεμορφώθησαν τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο, διαφοροτρόπως. Ἡ γῆ ἀναλυομένη μεταβάλλεται εἰς ὕδωρ, τὸ ὕδωρ ἐξατμιζόμενον καθίσταται ἀήρ, ὁ δ' ἀήρ, ἀπαλλατόμενος παντός τοῦ ἐν αὐτῷ ὑλικοῦ, ἐκλεπτύνεται, καὶ ἐντεῦθεν λαμβάνει τοῦ πυρὸς τὴν φύσιν. Ἐνεκα δὲ περιτροπῆς ὅλως ἐναντίας, (διότι ἐξ ἐναντίων πάντα), τὸ πῦρ συμπυκνούμενον, μεταβάλλεται εἰς ἀέρα, οὗτος δὲ (ὁ ἀήρ) ἐπανέρχεται εἰς τὴν φύσιν τοῦ ὕδατος, ὅπερ, καταπίπτων ἐπαναλαμβάνει τὰ γήινα συστατικά του καὶ τὴν στερεότητα. Οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ διατηρεῖ τὴν πρωτότυπον μορφήν του, καὶ ἡ φύσις ἣτις μεταβάλλει καὶ ἀενάως ἀνανεοῖ τὴν ὄψιν τοῦ σύμπαντος, ἀπογυμνοῖ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν αὐτὴς τὰ ὄντα ἐκ τῆς μορφῆς, ἣν αὕτη τοῖς εἶχε δώσει, ὥστε νὰ τὰ κάμῃ νὰ λά-

1) Pausan. Μεσσην. IV. XXX. 2. σελ. 332 ἔκδ. Τέουθεν. 1853.

2) Ἡ οἰκογένεια αὕτη ἐστὶ τῶν πρωτευσουσῶν ἐν Μάνη ἔχουσα καὶ ἴδιον πύργον ἐν Πετροβουνίῳ καλουμένῳ. Ἐκ ταύτης τῆς οἰκογενείας ἔλκουσι τὴν καταγωγὴν ὁ νῦν Δήμαρχος Ἀβίας, κ. Γ. Καπετανάκης, ὁ πρῶν βουλευτὴς καὶ νῦν Δικηγόρος ἐν Καλάμαις, κ. Λεωνίδας Καπετανάκης, καὶ ὁ κάλλιστος τῶν νέων τῆς οἰκογεν. κ. Γ. Καπετανάκης, τρώφιμος τῆς Γερμανίας, διαμένων ἐν Ἀθήναις.